

התייחסות הקואליציה למען חיזוק ערי הנגב לכוונה לקדם את תכנונם של חמישה יישובים

חדשים בנגב

לאור הדיון המתקיים בנושא זה בועדת הפנים והגנת הסביבה בכנסת, והחלטות מוסדות התכנון הצפויות בנושא, ראינו לנכון להציג את ההשלכות של קידום תכנון חמשת היישובים החדשים על ערי ויישובי הנגב הקיימים.

רקע:

מזה שנים רבות, לשמחתנו, עקרונות תכנית מתאר הארצית משולבת לבנייה, לפיתוח ולשימור (תמ"א 35) מכוונת לריכוז הפיתוח ביישובים קיימים ורואה בהקמת יישוב חדש מעשה חריג, אשר נדרש לבחינת חלופות לעצם הצורך בהקמתו ובחינה מעמיקה של ההשלכות הסביבתיות, חברתיות והכלכליות, הצפויות ממהלך זה.

אנו חיים במדינה מצטופפת והולכת. פתרונות הדיור חייבים להתמקד ביצירת ערים טובות יותר ואיכותיות יותר, על ידי קידום התחדשות עירונית, ולא על ידי בנייה של יישובים חדשים. אנו רואים במהלך זה של קידום היישובים החדשים פגיעה חברתית, סביבתית, וכלכלית, אשר מחלישה את חוסנם של היישובים הקיימים בנגב, המשועים לתוספת אוכלוסייה וחידוש תשתיות ומובילה לפגיעה במרקם החיים בנגב ובאוכלוסיות מוחלשות. כפי שיפורט להלן:

הפגיעה הכלכלית:

הקמה של יישובים חדשים גובה מחיר כבד במונחים כלכליים. במחקר שנערך עבור המשרד להגנת הסביבה¹ נמצא שסך כל עלויות ההקמה של יישובים כפריים חדשים (כולל הוצאות קבלנים וחברות תשתית) הם 1.4 מיליון שקל ליחידת דיור, סכום שגבוה ב- 29% מאשר הרחבת יישובים כפריים וגבוה ב-188% מאשר הרחבת שכונות בערים קיימות. עוד ניתן לראות במחקר כי סיכום הוצאות שוטפות (עירוני, משק בית וכד') עולה במידה ניכרת ביישובים חדשים לעומת העיר הקיימת. מאחר ועוגת התקציב איננה גדלה עם הגידול במספר היישובים, משמעות ההשקעה הנדרשת ביישובים החדשים היא גריעת משאבים אלו מהמערכת הקיימת - מן הערים, ממערכות תשתיות המשועות לשדרוג ומיישובים רבים הממתינים שנים ארוכות לסיוע משמעותי בדרך להמראה כלכלית וחברתית.

המסקנה החד משמעית העולה ממחקרים אלה היא כי הקמת יישובים חדשים יקרה יותר בכל הפרמטרים, מהרחבת יישובים קיימים, והפער הגדול במיוחד הוא בהוצאות המגזר הציבורי. על

¹ הקמת יישובים חדשים בהשוואה להרחבת יישובים קיימים: בחינת היבטים כלכליים. המשרד להגנת הסביבה. 2009.

כן, אין זה סביר להשקיע כספי ציבור בפיתוח מתפרס ובזבזני שמשרת אוכלוסייה מעטה על חשבון השקעה בפרויקטים שתועלתם לציבור גדולה יותר.

הפגיעה הסביבתית:

הקמת יישובים חדשים פוגעת בכמות, איכות וברצף השטחים הפתוחים, כנכס של כלל הציבור. להקמת יישובים חדשים נלווית הפגיעה הסביבתית הכרוכה בהקמת תשתיות – דרכי גישה, חשמל, מים, ביוב, פינוי פסולת, פיתוח עתידי ועוד. פעילות אדם בשטחים טבעיים, גורמת לנזק ישיר ועקיף למערכות האקולוגיות הטבעיות.

בנוסף, הקמת יישובים פרבריים המבוססים מבחינה תחבורתית על רכבים פרטיים תגביר את זיהום האוויר והעומס התחבורתי באזור.

הפגיעה החברתית:

בתכניות מאושרות בכל היישובים בנגב, יש עשרות אלפי יחידות דיור, אותן ניתן להתחיל לבנות מיידית, ללא הנטל הכלכלי, הליכי התכנון הארוכים והיקרים וללא הפגיעה הסביבתית הכרוכה בהקמת יישובים חדשים. הקמת יישובים חדשים, סמוך ליישובים קיימים, אך נבדלים מהם, תיצור אוכלוסיות נפרדות, כאלו שמקבלות הטבות מפליגות ביישובים החדשים, ובכללם תשתיות חדשות ומפותחות, וזכות לתמיכה ממשלתית רחבה לעומת אלו הקיימים, שאינם מקבלים זאת. כתוצאה יישובים כפריים ופרבריים חדשים אלה מושכים אליהן את האוכלוסייה החזקה מהיישובים הקיימים הסמוכים. כמו כן, הקמת יישובים חדשים בנגב פוגעת באופן ישיר בביקוש ובכדאיות הכלכלית ליישום התחדשות עירונית במרחב.

ההחלטה להקים יישובים חדשים לאוכלוסייה יהודית, משפיעה על האוכלוסייה הערבית הבדווית בנגב באופן ספציפי, כאשר היא מתייחסת אל מרחב הנגב כאל מרחב ריק תוך התעלמות מקיומם של כפרים לא מוכרים בהם מתגוררים אלפי אזרחים ערבים בדואים המשוועים לפתרון תכנוני מוסדר וצודק. חלק מהיישובים האלו מתוכננים באיזורים בהם חיים היום אזרחים בדווים ובפרט היישוב ביר הדאג' (כפר מוכר) אשר על חלק מקרקעותיו מתוכננת הקמת היישוב נווה גוריון, והיישוב קטמאת (כפר בלתי מוכר) עליו מתוכננת הקמת היישוב דיה.

זוהי דרך להנצחת ואף הגדלת פערים חברתיים וכלכליים, בעוד הדרך הראויה לחזק את אזורי הפריפריה, תושג באמצעות וחינוך ושדרוג התשתיות בערים הקיימות וחיזוק האוכלוסייה שבהן.

לאור האמור לעיל, אנו קוראים למניעת הקמת היישובים, ולהפנות את המאמצים והמשאבים להמשך פיתוח וחיזוק היישובים הקיימים בנגב על ידי השקעת משאבים ציבוריים נחוצים בפיתוח תשתיות, חינוך, בריאות, רווחה, דיור, תחבורה ציבורית ותעסוקה איכותית ביישובי הנגב הקיימים.